

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten välisestä huoltovarmuudesta Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten väliseen puolustusmateriaalialaa koskevaan yhteistyösopimukseen liitetyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten välisestä huoltovarmuudesta Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten väliseen puolustusmateriaalialaa koskevaan yhteistyösopimukseen liitetyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta (HE 92/2019 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Jouko Tuloisela, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Pirta Salo, puolustusministeriö
- valtioneuvoston turvallisuusjohtaja Ahti Kurvinen, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Henri Backman, työ- ja elinkeinoministeriö
- logistiikkaosaston yli-insinööri, insinöörieriversti Markku Köpsi, Pääesikunta
- johtaja Jyrki Hakola, Huoltovarmuuskeskus
- pääsihteeri Tuija Karanko, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
- toimitusjohtaja Raimo Helasmäki, Nammo Lapua Oy

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi huhtikuussa 2019 allekirjoitetun Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten väliseen puolustusmateriaalialaa koskevaan yhteistyösopimukseen liitetyn sopimuksen Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten välisestä huoltovarmuudesta sekä lain sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teol-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2020 vp

lisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettua lakia.

Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin puolustusministerit asettivat marraskuussa 2011 työryhmän uudistamaan vuodelta 2001 olevan puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen. Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan puolustusministerit allekirjoittivat uudistetun pohjoismaisen sopimuksen Ruotsissa 10 päivänä maaliskuuta 2015. Siinä todetaan, että valtiot voivat oman harkintansa mukaan sitoutua pääsopimuksen eri substanssialoja koskeviin liitteisiin, jolloin kukin liite tulee voimaan vain niiden valtioiden välillä, jotka ovat sen hyväksyneet.

Liitesopimus huoltovarmuudesta on luonteeltaan valtiosopimus, jossa sovitaan huoltovarmuuden järjestelyistä, kehittämisestä ja käytännön toimenpiteistä, muun muassa siitä, miten ja millä edellytyksillä osapuolet voivat pyytää ja saada huoltovarmuudellista tukea toisiltaan. Tuotekate on varsin yleinen, ulottuen maanpuolustuskäyttöön tarpeellisiin tavaroihin ja palveluihin. Sopimus edistää puolustusalan huoltovarmuutta Suomen Ruotsin ja Norjan välillä ja sopii hyvin pohjoismaisen puolustusyhteistyön edistämiseen. Tarkoituksena on hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti puolustusmateriaalialan yhteistyömahdollisuuksia ja välttää toimintojen tarpeetonta päällekkäisyyttä. Sopimusjärjestely on kehys yhteistyölle. Vuonna 2015 allekirjoitetulla pääsopimuksella jätettiin voimaan vanhasta, vuoden 2001 sopimuksesta eräät säännökset, jotka tällä liitesopimuksella kumotaan. Koska Tanska ei ole liitesopimuksen osapuoli, esityksessä on ehdotus Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain muuttamisesta siten, että pääsopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset muutetaan jäämään voimaan ainoastaan suhteessa Tanskaan.

Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä, kun tallettajavaltio Norja on vastaanottanut viimeisen ratifioimis- tai hyväksymiskirjan. Sopimuksen voimaansaattamislaki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan. Laki Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta on myös tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan sopimuksen kanssa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Huoltovarmuuden käsite

Huoltovarmuudella tarkoitetaan sopimuksessa (s. 9) puolustustarvikkeiden, materiaalien ja palveluiden turvaamista ja toimituksia liiteosapuolen puolustustarkoituksia varten rauhan aikana, kriisiaikoina ja sodan aikana, mukaan lukien riskejä vähentävät toimenpiteet ja toimitukset niukkuuksien välttämiseksi. Sopimuksessa käytettävä huoltovarmuuden käsite poikkeaa huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) huoltovarmuus-käsitteestä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käsite esiintyy muun muassa EU-yhteistyössä ja esimerkiksi Naton puitteissa jonkin verran sisällöltään vaihdellen.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2020 vp

Sotilaallinen huoltovarmuus tarkoittaa alakäsitteenä huoltovarmuustoimenpiteitä, joilla pyritään turvaamaan erityisesti maanpuolustuksen kannalta välttämätöntä tuotantoa, tuotantokykyä, palveluita ja infrastruktuuria.

Suomen oma kansallinen kyky ylläpitää asejärjestelmiä

Suomen valtio ylläpitää ja tukee keskeisiin kansallisiin turvallisuusetuihin liittyvää kriittistä kotimaista puolustusteollisuutta, siinä tarvittavaa osaamista sekä palvelutuotantoa tarvittavin toimenpitein. Puolustushallinto yhteistyössä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa ylläpitää tärkeimpien sodan ajan kulutusmateriaalien, kuten tykistöruutien ja ampumatarvikkeiden, tuotantokapasiteettia sekä välttämättömiä maanpuolustusta tukevia varmuusvarastoja. Valiokunta pitää tärkeänä hallitusohjelman kirjausta siitä, että räjähteiden elinkaaren hallinta järjestetään lähtökohteisesti Puolustusvoimien omana tuotantona huoltovarmuuden varmistamiseksi.

Huolimatta korkean tason teknologiasta ja osaamisesta Suomen oma puolustusteollinen kapasiteetti on rajallinen ja monet keskeiset asejärjestelmät joudutaan ostamaan ulkomailta. Valiokunta korostaa, että Suomella itsellään täytyy olla tarvittava teollinen ja teknologinen osaaminen kriittisten asejärjestelmien ylläpitämiseksi, jotta niiden itsenäinen käyttö voidaan taata kaikissa olosuhteissa. Sotilaallisen huoltovarmuuden näkökulmasta on välttämätöntä, että Puolustusvoimilla on ilmavoimien monitoimihävittäjien ja merivoimien korvettien osalta vaurionkorjaus- ja kaluston ylläpitokyky kotimaassa järjestelmien koko elinkaaren ajan.

Kansainvälisen yhteistyön merkitys

Valiokunta toteaa, että Suomi on kehittänyt huoltovarmuuttaan pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti vuosikymmeniä tavalla, joka on EU-tason vertailussa ainutlaatuinen. Kansallisin voimavaroin ja resurssein tehtävät huoltovarmuusjärjestelyt eivät nyky maailmassa yksin riitä, vaan keskeisten kumppaneiden kanssa on luotava huoltovarmuusjärjestelyjä, joilla kansallisia varmuustoimenpiteitä voidaan tukea ja täydentää. Vuoden 2017 puolustusselonteossa todetaan, että kansainvälistä materiaaliyhteistyön syventämistä jatketaan Pohjoismaiden kesken, Euroopan unionin ja Naton kanssa sekä kahdenvälisesti.

Valiokunta toteaa, että pohjoismaisella puolustusmateriaalialan yhteistyöllä ja huoltovarmuudella on pitkät ja toimivat perinteet. Ruotsi ja Norja Suomen naapurimaina ovat huoltovarmuuden näkökulmasta keskeisen tärkeitä toimijoita. Tätä taustaa vasten nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys syventää ja parantaa jo hyvin toimivaa huoltovarmuusyhteistyötä Suomen, Ruotsin ja Norjan kesken ja mahdollistaa myös tiiviimmän puolustusteollisen yhteistyön. Valiokunta pitää tärkeänä, että myöhemmässä vaiheessa myös Tanska tulisi mukaan sopimukseen.

Muuta

Valiokunta ehdottaa teknistä muutosta 2. lakiehdotuksen voimaantulosäännökseen.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2020 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Puolustusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 92/2019 vp tarkoitetun sopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 92/2019 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 92/2019 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten väliseen puolustusmateriaaliaa koskevaan yhteistyösopimukseen liitetystä sopimuksesta Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten välisestä huoltovarmuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Huoltovarmuudesta Suomen tasavallan hallituksen, Ruotsin kuningaskunnan hallituksen ja Norjan kuningaskunnan hallituksen välillä Visbyssä 9 päivänä huhtikuuta 2019 tehdyn Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten väliseen puolustusmateriaaliaa koskevaan yhteistyösopimukseen liitetyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki

Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain (384/2002) 1 ja 3 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 141/2017, seuraavasti:

1 §

Turussa 9 päivänä kesäkuuta 2001 Tanskan kuningaskunnan, Suomen tasavallan, Norjan kuningaskunnan ja Ruotsin kuningaskunnan välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvista määräyksistä on lakina voimassa 2 artikla sellaisena kuin Suomi on siihen sitoutunut suhteessa Tanskaan.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2020 vp

Helsingissä 19.2.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
varapuheenjohtaja Jari Ronkainen ps
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Mika Kari sd
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Erkki Tuomioja sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola